

Verborgen boodschap

Ter gelegenheid van Allerzielen en Allerheiligen stonden er deze tijd vorig jaar drie interviews met even veel moedige weduwes die het 'hadden gehaald' in een tijdschrift, ik weet niet meer welk, ik grasduin door van alles.

Een paar zaken troffen me. De weduwes waren alle drie knap om te zien. En redelijk tot zeer jong. Bovendien 'redden' ze het, ze waren sterk. Het artikel trok aan, mij ook. Het was mooi geschreven en fijn vorm gegeven. De foto's waren beklijvend, in zwart-wit.

Ik vond het alleen zo oneindig jammer dat er geen plaats was ingeruimd voor desnoods maar één oudje, één lelijk eendje, één dikkerdje, één persoon die het niet redde, die bij de pakken neerzat en treurde en er maar niet bovenop kwam. Want die mensen hebben óók een verhaal, hebben óók aandacht nodig, zijn óók een voorbeeld en hebben geen enkel baat bij voorbeelden van hoe het dus eigenlijk zou moeten. Want dat 'moeten' zat tussen de foto's en de zinnen in het artikel verborgen: knap mevrouw, hoe u het redt, u verdient iets, een ereplaatsje in ons tijdschrift. En weer zijn we bij de isolatie en de ontkenning aangeland van diegenen die het niet zo snel of zo gracieus of niet zo overduidelijk redden.

Dat bedoelen we ook in ons boek als we* het hebben over secundaire traumatisering; je verdriet of beschadiging dragen is één, de reacties uit de omgeving verwerken is twee. Het laatste is vaak bijna moeilijker dan het verlies zelf wanneer die reacties teveel getuigen van clichématig denken, ontkenning, stigmatisering en wijze lessen. Het trauma dat beschadigde mensen oplopen aan on gepaste reacties blijkt zelfs in veel gevallen heviger te zijn dan het aanvankelijke trauma. Het slachtoffer zijn van een verkrachting is meer dan verschrikkelijk. Het is een diep trauma, zonder meer. Maar het gebrek aan begrip, hulp, steun en geloof, de aanmoediging om wat letterlijk 'in je lijf zit' te negeren, te vergeten en om 'door te gaan' veroorzaakt in veel gevallen een nog dieper trauma er bovenop. Dat is toch ronduit schokkend?! En het kan zo gemakkelijk vermeden worden. De dood krijg je niet uit ons leven, noch verkrachtingen, geweld en de vele desastreuze vormen van domheid, onverschilligheid en machteloosheid. Maar laten we mensen die getuigen van het leed dat ze opgelopen hebben, al is het op een onhandig moment en op een onhandige manier en al confronteert hun leed jou nog zo met je onmacht of je ergernis of zelfs je schuld, toch heel simpel de ruimte geven voor hun pijn; zónder die te ontkennen, zónder te minimaliseren of te moraliseren, en al helemaal zónder de legitimiteit van de pijn in twijfel te trekken.... Ruimte geven aan rouw is niet hetzelfde als de rouwende uitnodigen oeverloos 'erin te blijven hangen', zich 'in zijn verdriet te wentelen'. Erkenning is zuurstof. Het is licht. Het is: er mogen zijn al ben je niet perfect, al ben je besmet met die pijn waar we met zijn allen toch zo bang voor zijn en waar we toch zo graag vrij van willen blijven. Díe ruimte heelt eventueel, lesjes doen dat per definitie niet.

Zo'n artikel als bovengenoemd is prachtig en zal bemoedigend bedoeld zijn en zal velen bemoedigen of minimaal raken; en het is tegelijkertijd op een verdoken manier voor diegenen die het niet of minder redden weer een lesje erbij over hoe het hoort en vooral over hoe het niet hoort.

Iets anders wat me dan weer aangenaam trof was hoe één van de weduwes getuigde dat voor haar dé grote troost was geweest dat haar man tenminste op het toppunt van zijn geluk was gestorven. Ze had het niet over het feit dat hij te jong was vertrokken, dat hij nog zoveel had kunnen doen, dat hij zijn pasgeboren kind nooit had kunnen zien, dat hij was gestorven aan een gevaarlijke sport die hij niet had hoeven uitoefenen zo vlak voor de komst van een baby, en dat zij alleen verder moest. Als ik al iets te zeggen had gehad, dan had ik het haar niet in het minst kwalijk genomen, want het zijn de zware feiten. Maar zij had het op dat moment over *hem*, niet over zichzelf en dat tilde *haar* op. Hij was gelukkig, *hij* deed wat hij het liefste deed op het moment dat hij stierf, hij was dolblij met de komst van hun dochtertje en met het kamertje dat hij zojuist helemaal voor haar had geschilderd. Middenin al dat licht is de knop plots omgedraaid voor hem en voor *hem* was het allemaal alleen maar mooi geweest. Dàt hield haar op de been. En dat was wat mij zo raakte.

*Johan Maes, mijn partner & echtgenoot en ik, in Ze zeggen dat het overgaat